De dood van Balder.

Bij het bestuderen van het verhaal van de dood van Balder. Kom je een hele hoop verschillende verhalen tegen. Het kan daarbij soms lastig zijn om de betrouwbaarheid en correctheid van deze grote stroom aan verhalen, te beoordelen. Daarbij moet je nog rekening houden met de tijd waarin de verhalen zijn opgeschreven. Aangezien de schrijver het verhaal ook beïnvloed met zijn/haar geloofsovertuiging.

Maar zal eerst beginnen met een korte beschrijving, over het leven van Balder en wat dat teweeg bracht. Balder en zijn tweelingbroer Hader, zijn zonen van Wodan en Frigga. Balder werd in zijn jeugd al geplaagd door nachtmerries over zijn eigen dood. Frigga, de moeder van Balder, ging bij alles en iedereen langs om een eed af te leggen. Dat hun Balder, niet zouden vermoorden. Echter de maretak of misteltak wou de eed niet afleggen. Loki kwam dit te weten, en zette Hader op om een maretak op Balder te schieten. Aangezien Hader blind was kon hij niet zien wat hij deed. En zo werd Balder dus vermoord.

De dood van Balder luid de winter in. Balder is de God van de zon. En hierbij sterft dus de zon. Teven luid de dood van Balder het begin van de Ragnarök in, de eindstrijd der goden. In sommige verhalen word dit nog wel eens met een christelijk apocalyptisch einde vergeleken.

Na de Ragnarök zal de aarde opnieuw herboren worden. En Balder en Hader weer verenigd worden. Er word zelfs vertelt dat ze samen gingen wonen.

Maar ik zal proberen hier een zo duidelijk mogelijk beeld te creëren. Over het hele verhaal en daarbij de verschillen proberen te verduidelijken.

<u>Enkel feiten over Balder:</u>

- Hij is een God van het Asen geslacht.
- Enkele bijnamen zijn; de Schone en de Goede.
- Hij is de zoon van Wodan en Frigga.
- Hij is de tweelingbroer van Hader, ook bekend als Hodur.
- Woont in het paleis Breidablik, wat breedglans of wijdeglans betekent.
- Is getrouwd met Nanna dochter van Nip, zij was eerst een reuzin en toen ze met Balder trouwde, werd ze Azin.
- Heeft een zoon genaamd Forseti.

Balder:

Bij Wodan en Frigga, werden tweelingzonen geboren, zo ongelijk in karakter en uiterlijk als bij twee kinderen mogelijk is. Hodur, god van de duisternis, was somber, zwijgend en blind. Terwijl zijn broer Balder, de schone, vereerd werd als de zuivere en stralende god van het licht. Van zijn sneeuwen voorhoofd en gouden lokken schenen stralen van zonneschijn te schitteren die de harten van goden en mensen blij maakten, door wie hij werd bemind.

Van al de twaalf om Odins troon.
Balder enkel, het meest toch schoon,
De zonnegod, goed met zijn rein gezicht
Werd bemind door elk, als men mint het licht.
Valhalla (J. C. Jones).

De jeugdige Balder groeide verwonderlijk snel op, en werd vroeg toegelaten tot de vergadering van

de goden. Hij ging wonen in het paleis Breidablik, welk zilveren dak op gouden pilaren rustte, en welk schoonheid zo was, dat niets gewoons of onzuivers binnen zijn kring mocht komen, zolang Balder leefde. En hier woonde hij in volmaakte eenheid met zijn jonge vrouw Nanna, de dochter van Nip, een schone en bekoorlijke godin.

De god van het licht was goed thuis in de wetenschap der runen, die op zijn tong waren gesneden; hij kende de verschillende krachten van de kruiden, waarvan een, de kamille, “Balders voorhoofd” heette, omdat haar bloem even vlekkeloos zuiver was als zijn voorhoofd. Het enige wat voor Balders stralende ogen verborgen was, was de waarneming van wat ten slotte met hem zelf gebeuren zou.

Zijn eigen huis
Breidablik, op welks zuilen Balder schreef
Den tooverklank die dooden leven geeft.
Want wijs was hij, en kende kunsten veel,
En runen ook, en zeldzaam heelend kruid;
Helaas dat hij niet kende d’ eene kunst
Van sparen ’t eigen leven, ’t licht te zien.
Balder Dood (Matthew Arnold).

Het verhaal van Balder:

Baldrs Draumar (Vertaling, de Vries):
1
De Azen gingen
allen naar het ding
en ook de Azinnen
allen tezamen,
zij pleegden raad,
de rijke goden,
over Balders
boze dromen.

Op het ding, vertelde Balder over zijn droom. Zijn moeder Frigga heeft tevens zo'n soort zelfde droom gehad. Zodoende liet Frigga alle wezens een eed zweren, dat zij hem geen nadeel zouden doen. Een misteltakje echter, dat in het oosten van Walhalla groeide, weigerde dien eed af te leggen. Door deze maatregel vergat iedereen al gauw de doodsbedreiging en keerde de rust weer. Loki kwam dit door list te weten, en naijverig op de onschendbaarheid van Balder, besloot hij dit middel te gebruiken om hem te doden. Hij plukte de misteltak, en terwijl de goden zich ermee vermaakten allerlei wapens naar Balder te werpen, waarvan geen enkele hem kon verwonde, spoorde Loki de blinde Hader aan, zich onder de spelers te begeven. Hij gaf hem de misteltak als wapen in de hand. Hader wierp naar Balder, trof en doodde hem.

Völuspá (Vertaling, de Vries):

25
Aan Balder zag ik,
de bloedige god,
de zoon van Odin,
onheil beschikt;
er stond op het veld
een stengel gegroeid,
tenger en sierlijk,

een misteltak.

26
Toen werd die twijg,
die tenger scheen,
een smartelijk wapen,
geschoten door Hod.
De broer van Balder
was weldra geboren,
en Walvaders zoon
voltrok de wraak.

Balder werd verbrand en Wodan legde op zijn brandstapel een ring genaamd Draupnir, waaruit in iedere negende nacht acht nieuwe ringen dropen, en hij fluisterde hem een woord in het oor. Toen zonden de goden gezanten naar Hel om haar te vragen Balder toch terug te geven aan het leven, want alle goden en de gehele wereld treurden om hem. Hel stemde toe, op voorwaarde, dat alle wezens, zonder uitzondering, over Balder's dood zouden wenen. De goden zonden dan boden uit over de wereld om alle wezens, bezielde en onbezielde, tot tranen te bewegen. En allen weenden, behalve Thökk, de winterdonkere reuzevrouw. Balder kon niet uit Hel's macht worden verlost. Van deze droevige ondergang hadden de goden een angstig vermoeden gekregen door Balder's beangstigende droom. Wodan gaat naar de waarzegster om haar de verklaring van hun angst te vragen.

Baldrs Draumar (Vertaling, de Vries):

2
Odin stond op
der Azen heer,
legde op Sleipnir
snel het zadel:
reed toen neerwaarts
naar Nevelhel,
ontmoette de hond
die de hel bewaakte.

3
Zijn borst was gans
met bloed bevlekt,
hij blafte razend
de Runengod aan;
Odin reed verder,
de aarde dreunde,
tot aan het hoge
huis van Hel.

4
Toen reed Odin
naar de Oosterpoort,
waar hij wist te staan
het graf van een wolwa,
begon toen te zeggen
een dodenbezwering,
tot bedwongen oprees
de dode, en sprak:

De dood van Balder.

Daar verneemt hij welk onafwendbaar onheil Balder en de goden dreigt. Maar ook voorspelt zij hem de geboorte van een kind, de nieuwe zon, die ten tijde van de winter, in de langste nacht, als wreker van de dode Balder zal geboren worden, en het begin zal zijn van een nieuwe tijd. Aan Wodan's vraag, wie niet wil wenen, herkent de waarzegster hem als Wodan zelf, en zij weigert meer te zeggen: het noodlot zal voltrokken worden, de goden zullen ondergaan. Dan verwijt Wodan haar, dat zij zelf de vrouw is, die niet wil wenen, de hard-bevroren koude aarde, wintermoeder.

Baldrs Draumar (Vertaling, de Vries):

11 *De wolwa:*
Rind baart Wali
in de westerzalen;
hij wast zijn handen
noch kamt zijn haar,
eer hij Hod doet boeten
voor dat heilloos werk;
ik sprak gedwongen,
stil zwijg ik nu!

12 *Wegtam:*
Zwijg niet vrouw,
vragen wil ik,
tot gij van alles
mij hebt onderricht:
wie zijn de meisjes
die mateloos wenen,
hemelwaarts werpen
hun witte doeken?

13 *De wolwa:*
Gij zijt niet Wegtam,
gelijk ik waande:
maar Odin zijt gij,
der Azen heer.

Odin:
Gij zijt geen wolwa
noch wijze vrouw,
maar wel de moeder
van menige thurs!

14 *De wolwa:*
Rijd maar, Odin,
beroem u vrij!
Geen man zal ooit
tot mij nog komen.
Loki is vrij,
verlost van zijn banden:
het noodlot der goden
nadert verwoestend!

De dood van Balder.

Völuspá (Vertaling, de Vries):

27
Hij wies zijn handen
noch kamde zijn haar,
eer hij deed sterven
de doder van Balder:
maar Frig beweende
in de Fenzalen
Walhalla's wee –
wat weet gij nog meer?

28
Geboeid zag ik liggen
in het bronnenwoud
de sluwe Loki,
die list beraamde;
daar zit ook Sigyn
met smart beladen
om het wee van Loki –
wat weet gij nog meer?

Het lied eindigt met den spot van de waarzegster, die Wodan's naderenden ondergang ziet: "wees Overwinnaar". Maar de spotnaam sluit een voorspelling in zich: eens zal Wodan Overwinnaar zijn: eens zal een nieuwe lichtmacht over de duisternis zegevieren.
Zoals we hier zien zit Frig de moeder van Balder thuis (Fenzalen), te huilen om de dood van Balder. In de volgende strofe lezen we dat Loki gestraft word voor zijn list. Hij word hier gebonden in het bos, met een gifslang boven zijn hoofd. Zijn vrouw Sigyn vangt het gif van de slang op, in een schaal. Iedere keer als zij de schaal ging legen, droop het gif weer op Loki. Dit brandde zo erg, dat Loki zo erg heen en weer schudde, dat de aarde er van beefde.
We zien dus dat de dood van Balder de hele wereld in een diepe droeve, stemming brengt. Dit luid het einde van de wereld in. En daarmee het begin van de Ragnarök.

Völuspá (Vertaling, de Vries):

36
En Guldenkam
bij de goden kraaide,
die wekt de helden
in heervaders hal;
een andere kraait
onder de aarde,
een bloedrode haan
in de hal van Hel.

37
Garm huilt grimmig
voor Gnipahellir:
de strik zal scheuren
en springen van de wolf.
Veel wijsheid weet ik

-wijd kan ik schouwen-
het sterke noodlot
der strijdb're Azen.

38
Broeders bestrijden
verslaan elkander;
bloedverwanten
bloedschande plegen;
overspel heerst
op heel de aarde,
speertijd, zwaardtijd,
schilden splijten!
Windtijd, wolftijd,
eer de wereld vergaat;
geen enkel mens
zal de ander sparen.

Nadat de wereld is vergaan komen de Azen weer bijeen en slaan beraad. Hoenir, die de Ragnarök overleefde. Zal de staf zwaaien en voorzeggen wat er moet gebeuren. Balder en zijn broer Hader, die voor de Ragnarök stierven, zullen terugkomen uit het voormalig verblijf van Hel en in de vroegere hal van hun vader Wodan verblijven, Walhalla in de hemel. Op hun bijeenkomst op de Ida-velden zitten deze goden dan samen en bespreken hun verborgen kennis. In het wiegend gras zullen ze de gouden schaakspelen vinden die van de Azen waren en er vol verwondering naar kijken.

Völuspá (Vertaling, de Vries):

53
De Azen komen
op de Idavlakte,
spreken hun oordeel
over de band van de aarde,
bezinnen zich
en zoeken weer
de oude runen,
die Odin vond.

54
Daar worden weer
de wonderbare
gouden tafels
in 't gras gevonden,
hun eigendom
in oude tijd.

55
Akkers wassen,
schoon ongezaaid,
het boze wordt beter,
Balder zal komen:
Hod en Balder

beiden verzoend,
wonen in Walhal –
wat weet gij nog meer?

56
De lottwijg kiezen
kan weer Hoenir,
dan wonen van beiden
broeders en zonen
in 't wijde Windheim –
wat weet gij nog meer?

Völuspá (Vertaling, van Otten):

56
Ik zie de aarde voor de tweede maal
groenverfrist oprijzen uit zee.
Watervallen klateren, erboven de adelaar,
langs bergwanden jaagt hij op vis.

57
De Asen zien elkaar weer op de Wielende Vlakte
praten over de machtige strik die de aarde omspant;
zij bezinnen zich over de geweldige dingen,
over de oeroude runen van Grote God.

58
Dan worden de wonderlijke speelstukken
van goud in het gras weer gevonden,
die de Asen ooit bezaten.

59
Op ongezaaide akkers zal koren groeien,
het kwaad keert ten goede, Baldr keert weer;
hij en Höd wonen bij de Roeper in de Zegeruïnen,
waardige, krijgshaftige Goden....
Weten jullie het nu, of niet?

60
Hoenir kan zelf zijn lotshout kiezen
dan wonen de zonen van de twee broers
in de wijde wereld van de wind
Weten jullie het nu, of niet?

61
Ik zie een zaal, schoner dan de zon,
met gouden dakpannen boven op Vuurvrij
daar zal een duchtige krijgerschaar wonen
eeuwig genieten zij van hun levensvreugde

Zoals je ziet zit er nog wat verschillen tussen de versie van, de Vries en die van, van Otten. Een klein voorbeeld van hoe twee verschillende mensen het zelfde verhaal vertalen.

De dood van Balder.

Balder en Midzomer:
Sommige negentiende-eeuwse natuurmythologen beschouwden de Noordse lichtgod Balder als zonnegod: nadat de zon z'n hoogste punt heeft bereikt, dus tijdens de zomerzonnewende, zou hij sterven; in de langste nacht zou hij worden herboren. Onder hun invloed gold voor vele negentiende-eeuwse volkskundigen Sint Jan als de gekerstende zonnegod Balder, hoewel 24 juni juist als geboortedag van Johannes de Doper geldt!
De mythe van Balder is geen mythe van sterven en wederopstanding. Balder was geen hoofdgod, er zijn geen betrouwbare aanwijzingen voor zijn verering. Zijn dood en uitvaart hebben een literaire functie in het dertiende-eeuwse verhaal van de christen Snorri waarin deze god als een dramatis personae optreedt, maar in de (re)constructie van deze Ijslandse mytholoog, die een aantal oude mythen selecteerde om er een (overigens niet onverdienstelijk) samenhangend verhaal van te maken, is geen sprake van een terugkeer of wederopstanding. Hij moest in de onderwereld blijven. Zijn dood is onherroepelijk. Pas na de Ragnarök of wereldondergang keert deze god volgens het Edda-lied Völuspá, dat enkele eeuwen voor Snorri's werk is geschreven, in de nieuwe wereld terug, maar hier is sprake van een verzoening van Balder en de god Hader, die dan beiden in Walhalla wonen, (van Otten verteld hier, dat alleen hun zonen hier kwamen te wonen.) zodat alles opnieuw begint (motief van de eeuwige wederkeer): de mythen stellen het altijd terugkerende als eenmalige gebeurtenis voor. Het is echter ook mogelijk dat de mythe van Balders terugkeer in Walhalla op christelijke invloed berust, omdat de Völuspá kort voor het jaar 1000 is geschreven, dus in de tijd dat de verwachting van de wereldondergang in de christelijke prediking een hoogtepunt bereikte; maar in het bijbelse verhaal is het Christus en Johannes de Doper die zou terugkeren.
Ook nog in onze tijd meent menig volkskundige een samenhang te zien tussen de midzomervuren en de mythe van Balder, die in strijd tegen de duisternis, de blinde god Hader, het onderspit delft.
Der wordt nergens echt melding van gemaakt, dat de zomerzonnewende als tijdstip van Balders dood; er is in de mythe over Balder zelfs geen sprake van zon of zonnewende. De zomerzonnewende kan niet de dood van Balder betekenen, want de zon en het licht sterven in de winterzonnewende om daarna herboren te worden!
Men zou nog eerder dan Balder de lichtgod Freyr die op zijn goudborstelige ever (symbool van de zon met z'n stralen?) door de lucht reed, met de zon of het midzomerfeest in verband kunnen brengen; of de dondergod Donar, die in het volksgeloof een veel grotere plaats inneemt dan Wodans zoon Balder: het Sint-Janskruid zou bescherming bieden tegen de bliksem en voor dat doel werd ook donderkruid of donderdbaard in Sint-Janskranzen verwerkt.

Zoals we kunnen lezen in Baldrs draumar strofe 1. Rijden de Azen uit naar het ding voor beraad, over de droom Balder. Nou is het zo dat een ding vergadering over het algemeen tijdens de zomerzonnewende plaats vond. Maar toen was er dus alleen beraad, daarna ging Frigga langs alles en iedereen om een eed af te leggen. Als je het puur bekijkt vanuit het astrologisch oogpunt. is de midwinter de geboorte/wederopstand van de zon. De lente-equinox zou gezien worden als het overwinnen van de zon over de duisternis. Midzomer is het hoogtepunt van het "leven" van de zon. Bij de 2e equinox is hij "stervende" en met de winter gaat hij dan dood en herreisdt hij weer. Of dit één op één gelinkt kan worden met het verhaal van Balder, kan je ter discussie stellen.
Al met al blijft het een lastig punt. Je kan er weinig precies over zeggen. Maar dat hoeft ook niet!

Bronvermelding:

- *Edda, J. de Vries*
- *Edda, M. van Otten*
- *Edda, F. Berding*

- *Wikipedia.org*
- *Midzomer in Europa, A. van Gilst*
- *Forum: Het Germaans Genootschap*

